

УДК 657.36:657.37:658

Вареник Вікторія Миколаївнакандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних фінансів, обліку та оподаткування
Університету імені Альфреда Нобеля**Донгаузер Юлія Сергіївна**магістрантка
Університету імені Альфреда Нобеля

ОПТИМІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ І ОBOB'ЯЗКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Обґрунтовано необхідність оптимізації обліку розрахунків за податками та обов'язковими платежами. Наведено облікову схему нарахування та сплати ПДФО на ТОВ «Профтехноснаб». Наведено загальну облікову схему нарахування та сплати ЄСВ. Наведено етапи вдосконаленої методики аналізу розрахунків за податками для ТОВ «Профтехноснаб». Наведено методику планування податків для ТОВ «Профтехноснаб». Обґрунтовано результати планування податків для ТОВ «Профтехноснаб».

Ключові слова: розрахунки, податки, облік, податкові зобов'язання, податок на прибуток, оптимізація, податок на додану вартість, єдиний соціальний внесок.

Постановка проблеми. Ступінь впливу розрахунків підприємства з бюджетом у розрізі податків розкривається через поняття «податкового навантаження», яке можна визначити як частку підприємницького доходу, яка вилучається державою у суб'єкта підприємництва через систему податків та зборів до бюджетів різного рівня [1]. Податки є основним елементом впливу на формування економічного потенціалу підприємства за допомогою системи державного регулювання. Саме податки є важливим і впливовим інструментом регулювання економічних відносин та інтересів держави, регіонів, суб'єктів господарювання і окремих громадян. Їх формування має стимулювати розвиток усього прогресивного та ефективного, що потребує господарська діяльність, регулювати суперечності, які виникають у процесі реалізації стратегії розвитку економічного потенціалу підприємств і держави. Роль бухгалтерського обліку в цих процесах зводиться до формування надійної та достовірної інформації про систему оподаткування підприємства і використання доходів на сплату податкових платежів.

Враховуючи вищевикладене, вирішення проблеми оптимізації обліку розрахунків за податками та обов'язковими платежами.

Постановка завдання. Для вирішення окресленого кола питань на основі узагальнення світового наукового та практичного досвіду щодо процесу оптимізації обліку розрахунків за податками та обов'язковими платежами підприємства, обґрунтуємо чинники, що забезпечують відображення податкових платежів на рахунках бухгалтерського обліку за джерелами їх сплати, проведемо систематизацію інформації щодо нарахованих податків і розрахунків за податковими зобов'язаннями, визначимо проблеми взаємозв'язку фінансового та податкового обліку при розрахунку чистого прибутку на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Для відображення різниць між бухгалтерським і податковим прибутком використовуються рахунки 17 «Відстрочені податкові активи»

і 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» [3]. На рахунку 17 «Відстрочені податкові активи» ведеться облік суми податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних звітних періодах внаслідок:

- тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування;

- перенесення податкових збитків, які не використано для зменшення податку на прибуток у звітному періоді.

За дебетом 17 «Відстрочені податкові активи» відображається сума перевищення податку на прибуток, що підлягає оплаті в поточному звітному періоді над витратами, які пов'язані з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді, за кредитом – зменшення відстрочених податкових активів в рахунок витрат, які пов'язані з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді.

Застосування двох окремих рахунків для відображення відстроченого податку на прибуток (активного 17 «Відстрочені податкові активи» і пасивного 54 «Відстрочені податкові зобов'язання») є нераціональним, оскільки у кінці звітного періоду необхідно здійснювати аналіз тимчасових різниць із метою визначення суми, яку необхідно відкласти.

Доцільно відстрочений податок на прибуток обліковувати не на двох рахунках активному 17 «Відстрочені податкові активи» і пасивному 54 «Відстрочені податкові зобов'язання», а на одному активно-пасивному, в дебеті якого відображались би відстрочені податкові активи, а в кредиті зобов'язання. Сальдо рахунку автоматично повідомлятиме бухгалтера, що йому слід відкласти активи чи зобов'язання без здійснення зайвого аналізу. В робочому плані рахунків ТОВ «Профтехноснаб» можна відкрити субрахунок 795 «Відстрочені податкові активи та 796 «Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток».

Отже, для вдосконалення обліку податку на прибуток пропонуємо підприємству:

- відкриття активно-пасивного рахунку, призначеного для відображення відстрочених податкових активів і зобов'язань, що оптимізує інформаційну базу щодо податкових розрахунків;

- реєстр аналітичного обліку податку на прибуток, в якому передбачено систематизацію даних для відображення податку на прибуток у фінансовій звітності.

Наступним за податком на прибуток, який може потребувати вдосконалення в обліку є облік податку з доходів фізичних осіб (ПДФО). Відзначимо, що оптимізація цього податку з точки зору зменшення не доречна, так як він утримується з працівників, тобто витрат на оплату праці, а зменшувати її недоцільно з точки зору мотивації персоналу.

Нарахування ПДФО здійснюється в розрізі кожної фізичної особи. Первинним документом

для обліку ПДФО є розрахунково-платіжна відомість, яка складається на основі даних особових рахунків. Дані розрахункових відомостей узагальнює зведена відомість розрахунків з персоналом з оплати праці.

Схематично облік ПДФО на ТОВ «Профтехноснаб» можна представити на рис. 1.

Для нарахування ЄСВ на фонд оплати праці, що включається у витрати, не передбачено типового первинного документа, тому можна запропонувати таку форму документа «Довідку з розрахунку єдиного соціального внеску» (табл. 1).

Даний реєстр дозволить відслідковувати залишок до відображення в балансі за категоріями працівників.

Облікова схема нарахування та сплати ЄСВ зведена на рис. 2.

Рис. 1. Облікова схема нарахування та сплати ПДФО на ТОВ «Профтехноснаб»

Таблиця 1

Довідка розрахунку єдиного соціального внеску для ТОВ «Профтехноснаб»

Вид доходу	Сума доходу, тис. грн.	Ставка, %	Сума ЄСВ, тис. грн.	Відображено залишок несплаченого ЄСВ на 1 число в балансі, тис. грн.
Заробітна плата працівників	1255	22	276,06	34
Заробітна плата працюючих інвалідів	73	8,41	6,14	0
Нарахування за лікарняними	28	22	6,16	0
Виплати за цивільно-правовими договорами	167	22	36,74	4
Разом:	1523		325,10	38

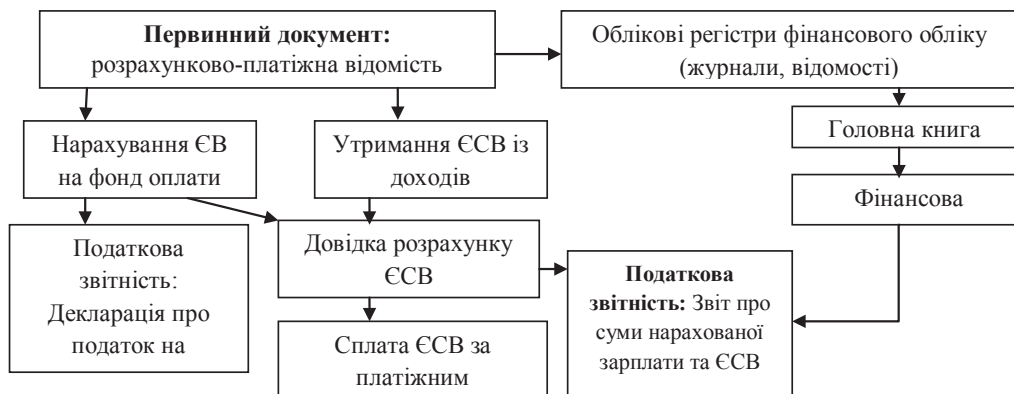

Рис. 2. Загальна облікова схема нарахування та сплати ЄСВ

Пропонуємо вдосконалити методику аналізу розрахунків за податками і обов'язковими платежами для ТОВ «Профтехноснаб». Методика буде проводитися за такими етапами, представленими на рис. 3:

Етап 1. Визначення загального планового обсягу податків з урахуванням тенденцій змін фінансових результатів;

Етап 2. Оптимізації податкового навантаження за розрахунковими відносними показниками щодо можливості збільшення чи зменшення суми податків до сплати;

Етап 3. Коригування структури податків в залежності від чутливості того чи іншого виду податку до зміни обсягів діяльності підприємства;

Етап 4. Оцінка впливу можливого підвищення ставок за найбільш значущими за обсягами податками або зміни розрахунку бази оподаткування.

В зв'язку з тим, що ТОВ «Профтехноснаб» за період 2015-2017 р. мало зростання податків на гривню виручки та активів, а також неоднозначну (нестабільну) величину чистого прибутку на

суму сплачених податків, то при плануванні показників діяльності на 2019 р. та з урахуванням очікуваних даних 2018 р. доцільно:

- методом ковзної розрахувати можливий приріст виручки та чистого прибутку при заданому рівні зростання рентабельності діяльності не менше ніж на 0,5;

- оцінити бажаний приріст загальної суми активів підприємства.

Проведемо планування основних показників діяльності та оподаткування на 2019 р. ТОВ «Профтехноснаб» за допомогою табл. 2.

За даними розрахунків, представлених в табл. 5, видно, досягнути оптимізації оподаткування ТОВ «Профтехноснаб» в 2019 р. (зменшити податкове навантаження) можливо не лише при збільшенні рентабельності діяльності на 0,7% (до 6,7%) відносно 2017 р., але й при нарощуванні величини активів (на 9863 тис. грн., або на 24,8%) – до 49595 тис. грн. в 2019 р., тоді як упродовж 2017-2018 рр. на підприємстві активи мали тенденцію до скорочення їх вартості.

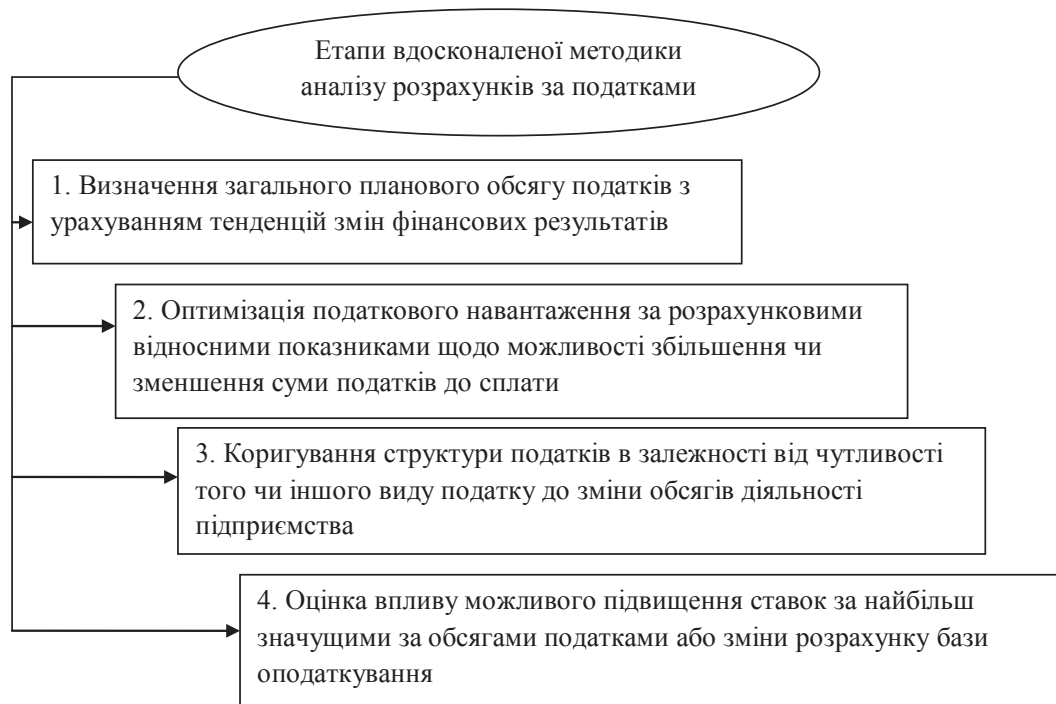

Рис. 3. Етапи вдосконаленої методики аналізу розрахунків за податками для ТОВ «Профтехноснаб»

Таблиця 2
Розрахунок планових показників оподаткування на 2019 р. ТОВ «Профтехноснаб»

Показник	Рік			Відхилення абсолютне, +/-			Відносно, 2019-2017, %
	2017	2018 оцінка	2019 план	2018-2017	2019-2018	2019-2017	
Виручка, тис. грн.	68653	69524	85670	871	16146	17017	24,8
Загальна сума сплачених податків, тис. грн.	12622	13158	14980	536	1822	2358	18,7
Чистий прибуток, тис. грн.	4128	4532	5760	404	1228	1632	39,5
Рентабельність діяльності, %	6,0	6,5	6,7	0,5	0,2	0,7	11,8
Активи, тис. грн.	39732	43267	49595	3535	6328	9863	24,8
Сплачені податки на гривню виручки	0,18	0,19	0,17	0,01	-0,01	-0,01	-4,9
Сплачені податки на гривню активів	0,32	0,30	0,30	-0,01	0,00	-0,02	-4,9
Чистий прибуток на гривню сплачених податків	0,33	0,34	0,38	0,02	0,04	0,06	17,6

Перевищення темпів росту чистого прибутку (39,5%) за 2017-2019 рр. порівняно з виручкою (24,8%) дозволить:

- зменшити показник сплачених податків на гривню виручки з 0,18 за 2017 р. до 0,17 в 2019 р.;
- знизити суму податків на гривню активів з 0,32 за 2017 р. до 0,30 в 2019 р.;
- збільшити чистий прибуток на гривню податків на 0,06.

Планові показники щодо розрахунку ефективності оподаткування на 2019 р. для ТОВ «Профтехноснаб» подано на рис. 4.

З рис. 4 спостерігається, що ТОВ «Профтехноснаб» за 2017-2019 рр. в аспекті відносних показників податкового навантаження при заданому плануванні активів та результатів діяльності може отримати більш значний приріст чистого прибутку на величину сплачених податків, в той час як відношення податків на гривню активів та виручки будуть мати відносно уповільнений темп росту, що свідчить про меншу чутливість обсягу оподаткування від фінансових результатів.

Планування податків ТОВ «Профтехноснаб» проводиться з урахування чисельності персоналу та середньої величини оплати праці, тобто фонду оплати праці. Планові дані для розрахунку податків з витрат на оплату праці ТОВ «Профтехноснаб» на 2019 р. наведемо в табл. 3.

Як видно з даних табл. 3, при збільшенні чисельності працівників ТОВ «Профтехноснаб» на одиницю в 2019 р. та зростанні відповідно середньої заробітної плати, фонд витрат на оплату праці зростає на 132 тис. грн. порівняно з 2015 р. (на 9,5%). При цьому нарахована сума ЄСВ в 2019 р. збільшиться на 29,02 тис. грн., ПДФО – на 24,10 тис. грн., а військового збору – на 1,84% відносно 2015 р.

Величина податку на прибуток визначається з урахуванням оподатковуваного прибутку за даними бухгалтерського обліку (звіту про фінансові результати – ф.2). Для 2019 р. доцільне одержання чистого прибутку не менше ніж на суму 5760 тис. грн. (більше від 2017 р. на 1632 тис. грн.) при отриманні розрахункового підвищення рентабельності діяльності відповідно з 6,0% за 2017 р. до 6,7% на 2019 р. Таким чином, податок на прибуток в 2019 р. може становити 1037 тис. грн. (5760*18%), а в 2018 р. оціночно 816 тис. грн. Податкові різниці щодо податку на прибуток до 2019 р. приймаємо як умовно відсутні.

Сума ПДВ ТОВ «Профтехноснаб» на 2019 р. визначається відповідно до податкових зобов'язань та податкового кредиту, але доцільно її вирахувати із загальної суми податків до сплати за мінусом податку на прибуток та податків із заробітної плати з оглядом потрібного рівня

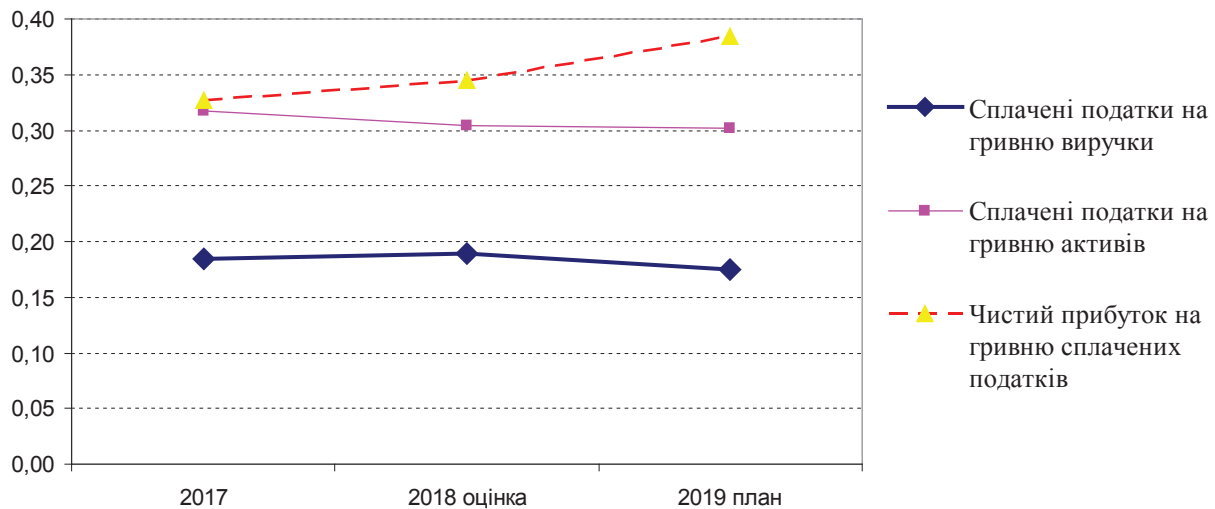

Рис. 4. Планові показники щодо розрахунку ефективності оподаткування на 2019 р. для ТОВ «Профтехноснаб»

Таблиця 3

Планові дані для розрахунку податків з витрат на оплату праці для ТОВ «Профтехноснаб» на 2019 р.

Показник	Рік			Відхилення абсолютне, +/-			Відносне, 2019-2017, %
	2017	2018 оцінка	2019 план	2018-2017	2019-2018	2019-2017	
Чисельність працівників	17	17	18	0	1	1	5,9
Середня заробітна плата, тис. грн.	6,82	6,93	7,05	0,11	0,12	0,23	3,4
Фонд оплати праці, тис. грн.	1391	1414	1523	22	109	132	9,5
ЄСВ (22%)	306,00	311,02	335,02	5,02	24,00	29,02	9,5
ПДФО (18%)	250,00	254,47	274,10	4,47	19,63	24,10	9,6
Військовий збір (1,5%)	21,00	21,21	22,84	0,21	1,64	1,84	8,8

Таблиця 4

Дані для розрахунку ПДВ для ТОВ «Профтехноснаб» на 2019 р.

Показник	Рік			Відхилення абсолютне, +/-			Відносно, 2019-2017, %
	2017	2018 оцінка	2019 план	2018-2017	2019-2018	2019-2017	
Виручка, тис. грн.	68653	69524	85670	871	16146	17017	24,8
Податкові зобов'язання, тис. грн.	13731	13905	17134	174	3229	3403	24,8
Податковий кредит, тис. грн.	2223	2149	3823	-73	1674	1600	72,0
ПДВ до сплати, тис. грн.	11508	11756	13311	248	1556	1803	15,7
Податкове навантаження на виручку з ПДВ, %	16,8	16,9	15,5	0,1	-1,4	-1,2	-7,3

податкового навантаження, наприклад сплачених податків на гривню виручки – до 0,17 та на гривню активів – до 0,30 в 2019 р.

Приведені планові дані показників діяльності (виручки) на 2019 р. ТОВ «Профтехноснаб» вказують на можливість зниження податкового навантаження з ПДВ на 1,2% (до 15,5%) порівняно з 2017 р. навіть при неповному використанні податкового кредиту. При цьому приріст ПДВ до сплати в 2019 р. відносно 2017 р. може скласти 1803 тис. грн. (на 15,7%), тоді як приріст виручки становитиме 24,8%, тобто перевищуватиме за темпом росту ПДВ за рахунок дозволеного податкового кредиту (табл. 5).

За даними табл. 5 бачимо, що при збільшенні загального обсягу витрат діяльності за мінусом

витрат на оплату праці ТОВ «Профтехноснаб» у 2019 р. на суму 15253 тис. грн. (на 24,2%) відносно 2017 р., дозволений податковий кредит становитиме 15677 тис. грн. (20% від цих витрат), тоді як заплановано тільки 3823 тис. грн., тобто лише 24% від максимального, що дозволяє збільшити резерв до зростання податкового навантаження за рахунок ПДВ до сплати.

Показники розрахунків з ПДВ в 2017-2019 рр. ТОВ «Профтехноснаб» зображені на рис. 5.

Наведені на рис. 5 показники розрахунків з ПДВ з 2017 р. до 2019 р. підтверджують запас до зниження податкових зобов'язань з ПДВ на ТОВ «Профтехноснаб» за рахунок витрат діяльності, які надають право для нарахування податкового кредиту, який перевищує запла-

Таблиця 5

Дані для оцінки планової суми податкового кредиту ПДВ для ТОВ «Профтехноснаб» на 2019 р.

Показник	Рік			Відхилення абсолютне, +/-			Відносно, 2019-2017, %
	2017	2018 оцінка	2019 план	2018-2017	2019-2018	2019-2017	
Витрати діяльності, тис. грн.	64525	64992	79910	467	14918	15385	23,8
Витрати діяльності за вирахуванням витрат на оплату праці, тис. грн.	63134	63578	78387	445	14809	15253	24,2
Можливий обсяг податкового кредиту (придбання товарів, робіт та послуг) (20% від витрат діяльності), тис. грн.	12627	12716	15677	89	2962	3051	24,2
Планова сума податкового кредиту, тис. грн.	2223	2149	3823	-73	1674	1600	72,0
Співвідношення планового податкового кредиту від можливого (дозволеного за обсягами придбання)	0,18	0,17	0,24	-0,01	0,07	0,07	38,5

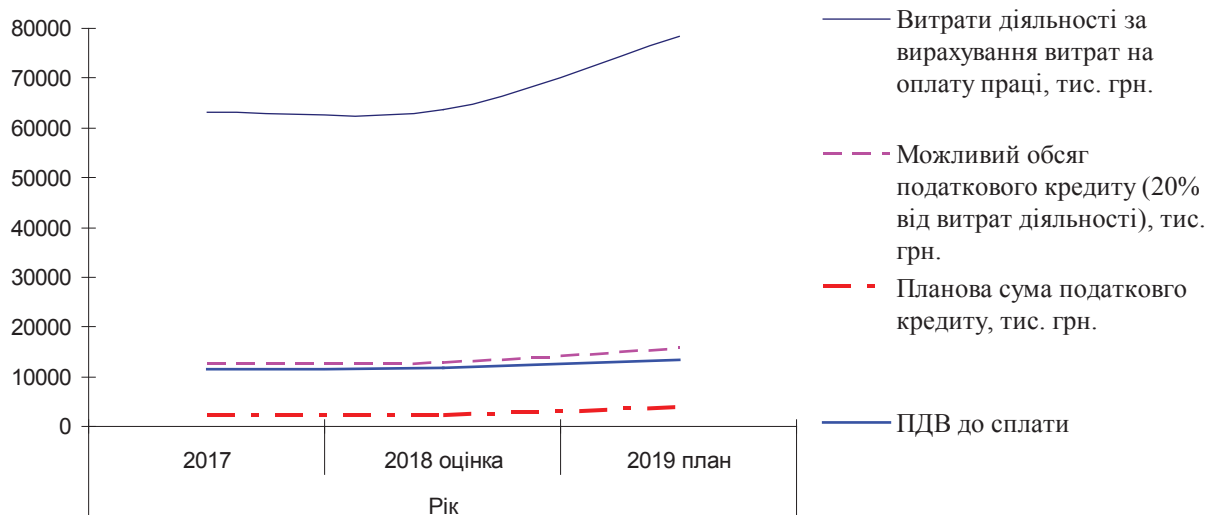

Рис. 5. Показники розрахунків з ПДВ в 2017-2019 рр. ТОВ «Профтехноснаб»

новану суму ПДВ до перерахування в бюджет в 2019 р.

Висновки з проведеного дослідження. Запропоновано відстрочений податок на прибуток обліковувати не на двох рахунках активному 17 «Відстрочені податкові активи» і пасивному 54 «Відстрочені податкові зобов'язання», а на одному активно-пасивному, в дебеті якого відображались би відстрочені податкові активи, а в кредиті зобов'язання.

Для вдосконалення обліку податку на прибуток запропоновано підприємству: відкриття активно-пасивного рахунку, призначеного для відображення відстрочених податкових активів і зобов'язань, що оптимізує інформаційну базу щодо податкових розрахунків; реєстр аналітичного обліку податку на прибуток, в якому передбачено систематизацію даних для відображення податку на прибуток у фінансовій звітності.

Запропоновано вдосконалити методику аналізу розрахунків за податками і обов'язковими платежами для ТОВ «Профтехноснаб». Методика буде проводитися за такими етапами: визначен-

ня загального планового обсягу податків з урахуванням тенденцій змін фінансових результатів; оптимізації податкового навантаження за розрахунковими відносними показниками щодо можливості збільшення чи зменшення суми податків до сплати; коригування структури податків в залежності від чутливості того чи іншого виду податку до зміни обсягів діяльності підприємства; оцінка впливу можливого підвищення ставок за найбільш значущими за обсягами податками або зміни розрахунку бази оподаткування.

Проведене планування основних показників діяльності та оподаткування на 2019 р. показало, що досягнути оптимізації оподаткування ТОВ «Профтехноснаб» в 2019 р. (зменшити податкове навантаження) можливо не лише при збільшенні рентабельності діяльності але й при нарощуванні величини активів. Приведені планові дані показників діяльності (виручки) на 2019 р. ТОВ «Профтехноснаб» вказують на можливість зниження податкового навантаження з ПДВ навіть при неповному використанні податкового кредиту.

Література:

1. Богославец Т.І. Аналіз податкового навантаження та його вплив на кінцеві результати діяльності суб'єкта господарювання [Електронний ресурс]: Збірник наукових праць НТУ. – 2009. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Затв. наказом МФУ від 30.11.1999р. №291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» зі змінами і доповненнями, затверджена наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Законодавство України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
4. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
6. Інструкція з бухгалтерського обліку ПДВ. Наказ міністерства фінансів України від 01.07.1997 р. №141 (у редакції від 24.12.2004 р. №818). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
7. Податок на прибуток : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 27 від 25.01.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>.

Вареник Виктория Николаевна

кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры международных финансов, учета и налогообложения
Университета имени Альфреда Нобеля
Донгаузер Юлия Сергеевна
магистрантка
Университета имени Альфреда Нобеля

ОПТИМИЗАЦИЯ УЧЕТ РАСЧЕТОВ ПО НАЛОГАМ И ОБЯЗАТЕЛЬНЫМ ПЛАТЕЖАМ ДЛЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ОПТОВОЙ ТОРГОВЛИ

Аннотация

Обоснована необходимость оптимизации учета расчетов по налогам и обязательным платежам. Приведена учетная схема начисления и уплаты НДС на ООО «Профтехноснаб». Приведена общая учетная схема начисления и уплаты ЕСВ. Приведены этапы усовершенствованной методики анализа расчетов по налогам для ООО «Профтехноснаб». Приведена методика планирования налогов для ООО «Профтехноснаб». Обоснованы результаты планирования налогов для ООО «Профтехноснаб».

Ключевые слова: расчеты, налоги, учет, налоговые обязательства, налог на прибыль, оптимизация, налог на добавленную стоимость, единый социальный взнос.